

UŞAK 3 RAM

2024-2025 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI
RİSK ANALİZİ RAPORU

OCAK 2025

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Risk grubunda olan öğrenci ve okul sayısı.....	6
Tablo 2. Uşak-Banaz Bölge Risk Haritası Analizi	7
Tablo 3. Uşak-Eşme Bölge Risk Haritası Analizi	8
Tablo 4. Uşak-Karahallı Bölge Risk Haritası Analizi	9
Tablo 5. Uşak-Merkez Bölge Risk Haritası Analizi	10
Tablo 6. Uşak-Sivaslı Bölge Risk Haritası Analizi	11
Tablo 7. Uşak-Ulubey Bölge Risk Haritası Analizi	12
Tablo 8. Uşak Tüm Bölge Risk Haritası Analizi.....	13
Tablo 9. Risk grubunda olan öğrenci ve okul kademe sayısı.....	14

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Okul öncesi kurumlarından elde edilen verilerin analizi.....	14
Şekil 2. İlkokul kurumlarından elde edilen verilerin analizi.....	15
Şekil 3. Ortaokul kurumlarından elde edilen verilerin analizi	15
Şekil 4. Ortaöğretim kurumlarından elde edilen verilerin analizi	16

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	ii
ŞEKİL LİSTESİ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi	2
1.2. Alt Problemler	2
1.3. Sayıtlar	2
1.4. Sınırlılıklar	2
1.5. Çalışmanın Amacı ve Önemi	2
BÖLÜM II	4
YÖNTEM	4
2.1. Çalışmanın Modeli	4
2.2. Çalışma Grubu	4
2.3. Veri Toplama Aracı	4
2.3.1. Okul Risk Haritaları	4
2.4. Verilerin Toplanması	5
2.5. Veri Analizi	5
BÖLÜM III	6
BULGULAR	6
3.1. Betimsel İstatistikler	6
3.1.1. İlçelere Göre Risk Haritası Analizi Sonuçları	6
3.1.2. Kademelere Göre Risk Haritası Analizi Sonuçları	14
BÖLÜM IV	17
SONUÇ VE ÖNERİLER	17
4.1. Sonuç	17
4.1.1. Tüm Bölgeye Göre Risk Haritası Analizi Sonuçlarına Dair	17
4.1.2. İlçelere Göre Risk Haritası Analizi Sonuçlarına Dair	20
4.1.3. Kademelere Göre Risk Haritası Analizi Sonuçlarına Dair	21
4.2. Öneriler	21
KAYNAKÇA	24
EKLER	28
EK-1 Okul Risk Haritası	28

BÖLÜM I

GİRİŞ

Okullarda yapılacak çalışmaların kapsamını belirlemek, dezavantajlı gruba dâhil olan öğrencileri saptamak ve gerekli önleyici, iyileştirici çalışmaları yapmak adına her eğitim öğretim yılının başlarında risk haritaları hazırlanmaktadır. Bu doğrultuda risk altında olan öğrencilerin belirlenmesi gerektiği Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinde (2020) açıklanmaktadır. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde (2018) okul öncesinden itibaren her okul kademesinde, öğrencilerin eğitim ve öğretim hizmetlerine yönelik çalışma yürütmek, özel ilgi gerektiren öğrencilerin katılımını ve gelişimini desteklemek Milli Eğitim Bakanlığının görevleri arasında sayılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde (2024a) programlar arası bileşenlerden bahsedilirken öğretim programlarında bireyin kendisine ve içinde yaşadığı topluma değer vermesi, şiddetin önlenmesinde sorumluluk alması ve şiddetin her türlüsüne karşı çıkması, aile içi iletişim ve iş birliğini güçlendirmesini, bağımlılıktan kaçınması ve bağımlılıkla mücadele etmesi gibi kavramlar bulunmaktadır. Bu doğrultuda okullarda eğitim öğretim hizmetlerinin etkililiğinin artırılması, risk altında olan öğrencilere çeşitli çalışmalar yapılarak riskten etkilenme düzeylerinin azaltılması, okul-aile-öğrenci iş birliğinde sürecin ilerletilmesi önem kazanmaktadır. Risk grubunda yer alan öğrencilerin belirlenmesinin ardından parçalanmış ailede olan, bağımlılık riski bulunan, akademik başarısı düşük olan, şiddete maruz kalan ve diğer risk alanlarına yönelik yapılacak çalışmalarla öğrencilerin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde bahsedilen sağlıklı bir kişilik yapısına sahip olmaları sağlanabilir.

Türkiye'de yapılan çeşitli çalışmalar öğrencilerin şiddet ve zorbalığa maruz kaldığını, boşanma oranlarının gittikçe arttığını göstermektedir. Öğrencilerin okul ortamları ve aileleri ile ilgili verilerin toplanmasının yanı sıra iyi oluşları, zorbalığa uğrama düzeyleri ve okul şiddetine ilişkin verilerin de toplandığı PISA 2022 raporunda (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı, 2023) OECD ülkelerinin her birinde okulda şiddet ve zorbalığın olduğu, ancak Türkiye'de zorbalığa uğrayan öğrenci indeksinin OECD ülkelerinde ortalama olarak sıklıkla zorbalığa maruz kalan öğrencilerin oranından yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Türkiye İstatistik Kurumunun (2023) hazırladığı bültenle 2022 yılında kaba boşanma hızının en yüksek olduğu İzmir ilinin binde 3,11 oran ile yer aldığı, ardından Uşak'ın ise ikinci sırada binde 3,09 ile yer aldığı görülmektedir. Şiddetin ve parçalanmış ailelerin gün geçtikçe artması nedeniyle okullarda yapılacak çalışmaların dikkatle takip edilmesi ve risk grubunda olan öğrencilerin riskten etkilenme düzeylerinin azaltılması önem arz etmektedir. Okullarda artan şiddet ve

zorbalık olayları neticesinde Milli Eğitim Bakanlığı yayınladığı 2024/56 sayılı Okullarda Şiddetin Önlenmesi Genelgesi ile şiddetin önlenmesine yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılmasına ilişkin görüş bildirmektedir (MEB, 2024b). Bu kapsamda çalışma 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılı okul risk haritalarının analizi ve analiz neticesinde yapılabilecek çalışmalara ilişkin önerilerin sunulmasını amaçlamaktadır.

1.1. Problem Cümlesi

2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında Uşak'ta öğrenim gören öğrencilerin tüm bölgeye, ilçelere ve kademelere göre risk grubundaki dağılımları nedir?

1.2. Alt Problemler

1. 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında Uşak'ta öğrenim gören öğrencilerin tüm bölgeye göre risk grubundaki dağılımları nedir?
2. 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında Uşak'ta öğrenim gören öğrencilerin ilçelere göre risk grubundaki dağılımları nedir?
3. 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında Uşak'ta öğrenim gören öğrencilerin kademelere göre risk grubundaki dağılımları nedir?

1.3. Sayıtlar

1. Risk haritasında yer alan dezavantajlı durumların doğru bir şekilde tanımlandığı varsayılmıştır.
2. Sınıf rehber öğretmenlerinin ve rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin verileri doğru, tarafsız ve eksiksiz bir şekilde topladığı varsayılmıştır.
3. Risk haritalarının dezavantajlı öğrencileri belirleme ve destek sağlama amacıyla etkili bir şekilde kullanılabileceği varsayılmıştır.
4. Okullardan gelen verilerin doğru bir şekilde analiz edilerek il/ilçe/bölge düzeyinde risk haritası oluşturulduğu ve bu haritaların etkili sonuçlar ürettiği varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Çalışmanın çalışma grubu Ege Bölgesinde yer alan Uşak ilinde öğrenime devam eden öğrencilerle sınırlıdır.
2. Çalışmanın sonuçları veri toplama aracı olan okul risk haritasının ölçebildiği durumlarla sınırlıdır.
3. Çalışma 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında öğrenim görmekte olan öğrencilerle sınırlıdır.

1.5. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Risk haritası çalışmalarının amacı kaç öğrencinin hangi risk grubuna dâhil olduğunun belirlenmesi ve bu öğrencilere önleyici, gelişimsel ve iyileştirici çalışmalar yapılarak

öğrencilerin risk grubundan etkilenme düzeylerinin azaltılmasıdır. Risk haritalarıyla okullarda yüksek çıkan risk faktörlerine yönelik önleyici, gelişimsel ve iyileştirici çalışmalar yürütüldüğünde bu öğrencilerin riskten etkilenme düzeyleri azaltılabilir.

Risk haritasında yer alan risk alanları, objektif değerlendirmeyle belirlenebilecek durumlar dikkate alınarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır. Bununla birlikte gözlem, görüşme ve bireyi tanıma teknikleri sonucunda elde edilen bilgiler ile risk grubunda olduğu belirlenen öğrenciler de çalışmalara dâhil edilir. Örneğin öz güven eksikliği olan, antisosyal davranış gösteren, okula karşı olumsuz tutum sergileyen, sınıfta dışlanan, akran zorbalığına maruz kalan, şiddet eğilimi olan, ailesinin olanaklarından dolayı sosyal yaşantı eksikliği olan, istismar türlerine (fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik) maruz kalan, anne baba tutumları dolayısıyla olumsuz davranış gösteren, ihmal türlerine (duygusal, fiziksel, eğitim, sağlık) maruz kalan, alkol, madde ya da teknoloji bağımlılığı olan öğrenciler risk haritalarıyla tespit edilebilmektedir. Bu doğrultuda Uşak ilinin bölge risk haritası çıkarılmış ve yüksek çıkan risk faktörlerine ilişkin yapılabilecek çalışmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın modeli, çalışma grubu, çalışmada kullanılan veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili bilgi verilmiştir.

2.1. Çalışmanın Modeli

Bu çalışmanın amacı risk grubunda yer alan öğrencileri belirlemek ve öğrencilere yönelik yapılabilecek önleyici, gelişimsel ve iyileştirici faaliyetleri açıklamaktır. Çalışmadan elde edilen veriler betimsel araştırma desenine göre incelenmiştir. Betimsel istatistik için çalışma verilerinin frekans analizleri yapılmıştır. Betimsel araştırmalar geçmişte veya günümüzde mevcut olan bir durumu olduğu gibi tanımlamayı açıklamaktadır (Karasar, 2011).

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında Türkiye'nin Ege Bölgesindeki Uşak ilinde yer alan, bünyesinde psikolojik danışman olan, resmi ve özel toplam 127 okuldan oluşmaktadır. Çalışma grubu seçilirken okul risk haritalarını gönderen toplam 127 okul çalışmaya dâhil edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışma kapsamında gerekli verileri elde etmek için Milli Eğitim Bakanlığının hazırlamış olduğu sınıf risk haritalarından elde edilen okul risk haritaları kullanılmıştır.

2.3.1. Okul Risk Haritaları

Okul risk haritaları, her eğitim öğretim yılının kasım ayı içerisinde sınıf rehber öğretmenlerinin iş birliğinde rehberlik ve psikolojik danışma servisinde oluşturularak eğitim kurumunun bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezine ulaştırılır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020). Risk altındaki öğrencilere ait verilerin birleştirilerek elde edilmesiyle sınıf risk haritası, sınıf haritalarının birleştirilerek elde edilmesiyle okul risk haritası ortaya çıkar.

Okul risk haritası okuldaki dezavantajlı öğrencileri belirlemek amacıyla oluşturulur. Risk haritalarıyla okulda öğrenim gören öğrencilerden kaçının ebeveyn kaybı yaşadığı, parçalanmış aileye sahip olduğu, anne babanın her ikisiyle değil yalnızca anneyle/babayla/büyükanneyle/büyükbabayla veya akraba üyesiyle yaşadığı, koruyucu aile/sevgi evleri/Çocuk Esirgeme Kurumu gözetiminde olduğu, ailesinde süreğen hastalığın, bağımlılığın, ruhsal hastalığın, cezai hükmün olduğu, aile içi şiddete maruz kaldığı, şehit çocuğu olduğu, özel yetenekli olduğu, danışma/egitim tedbiri kararının olduğu, maddi sıkıntı yaşadığı, bir işte çalıştığı, akademik başarısının düşük olduğu, sürekli devamsız olduğu, riskli arkadaş grubuna dâhil olduğu, ruhsal hastalığı, süreğen hastalığı veya özel eğitim raporunun olduğu gibi bilgiler elde edilmektedir. Okullar kendi okuluna ait risk haritasını oluşturduktan

sonra bağlı bulunduğu Rehberlik ve Araştırma Merkezine bu haritaları göndererek Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görevli psikolojik danışmanlar bağlı buldukları ilin/ilçenin/bölgenin risk haritasını çıkarmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında veriler, bünyesinde psikolojik danışman olan devlet okullarından ve özel okullardan toplanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2020) erevesinde toplanan veriler 127 okuldan elde edilmiştir. Sınıf rehber üretmenleri iş birliğiyle rehberlik servisince hazırlanan okul risk haritaları Uşak Rehberlik ve Araştırma Merkezinin oluşturduğu Google Formlar aracılığıyla evrimii olarak toplanmıştır. Ardından Uşak ilinin bölge risk haritası çıkarılmıştır. Elde edilen verilerle bu okullarda öğrenim gören toplam 44687 öğrencinin risk altında olduğu tespit edilmiştir.

2.5. Veri Analizi

Çalışma kapsamında veriler betimsel istatistikler ile analiz edilmiştir, verilerin frekans ve yüzde dağılımları bulunmuştur.

BÖLÜM III BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın konusu olan risk grubunda yer alan öğrencilere dair elde edilen bulgular sunulmuştur. Bulgulara ait betimsel istatistiklere yer verilmiş, frekans ve yüzde analizleri açıklanmış, her ilçenin/okul kademesinin analizleri açıklanmıştır.

3.1. Betimsel İstatistikler

Çalışma kapsamında Uşak ilinde yer alan okulların gönderdiği okul risk haritalarından Uşak bölge risk analizi oluşturulmuştur. Veriler toplam 127 okuldan elde edilmiştir. Toplam 44687 öğrencinin risk grubunda olduğu görülmüştür. Betimsel istatistikler kapsamında kaç öğrencinin risk grubunda olduğu ve kaç okuldan veri elde edildiği sunulmuştur. Ardından toplam 6 ilçe olan Banaz, Eşme, Karahallı, Merkez, Sivaslı, Ulubey Bölge Risk Haritaları ve Uşak İli Tüm Bölge Risk Haritası sırasıyla sunulmuştur. Analizler ilçelere göre ayrı ayrı yapıldıktan sonra okul kademelerine göre de ayrılmıştır.

3.1.1. İlçelere Göre Risk Haritası Analizi Sonuçları

Tablo 1. Risk grubunda olan öğrenci ve okul sayısı

Bölge	Öğrenci Sayısı	Okul Sayısı
Banaz	3511	8
Eşme	3527	11
Karahallı	97	2
Merkez	36320	100
Sivaslı	821	3
Ulubey	411	3
Uşak Tüm	44687	127

Tablo 2. Uşak-Banaz Bölge Risk Haritası Analizi

Madde Numarası	Maddeler	Kişi Sayısı
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	717
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	542
18	Ailesinde süreğen hastalığı olan	235
3	Tek çocuk olan	225
33	Akademik Başarısı Düşük	218
6	Anne ve babası boşanmış olan	210
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	186
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	183
30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	181
26	Süreğen hastalığı olan	178
25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	92
31	Sürekli Devamsız olan	85
8	Yalnızca babası ile yaşayan	60
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	59
10	Babası hayatta olmayan	58
4	5 ve üstü kardeşi olan	53
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	46
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	36
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	28
24	Özel Yetenekli tanısı olan	26
32	Bir işte çalışan	24
22	Ailesi mevsimlik işçi olan	18
34	Riskli akran grubuna dâhil olan	17
9	Annesi hayatta olmayan	9
29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	6
27	Ruhsal hastalığı olan	5
28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	3
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	4
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	4
23	Aile içi şiddete maruz kalan	2
12	Şehit çocuğu	1
11	Anne ve babası hayatta olmayan	0
16	Sevgi Evlerinde kalan	0
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	0

Tablo 2’de Uşak ili Banaz ilçesinde yer alan okulların gönderdiği okul risk haritalarından oluşturulan Uşak-Banaz bölge risk analizi raporu sunulmuştur. Veriler toplam 8 okuldan elde edilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde Banaz ilçesinde öğrenim gören ve risk grubunda olan toplam 3511 öğrenciden 717’sinin anne en fazla ilkokul mezunu, 542’sinin baba en fazla ilkokul mezunu, 235’inin ailesinde süreğen hastalığı olan, 225’inin tek çocuk olan, 218’inin akademik başarısı düşük risk grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Uşak-Eşme Bölge Risk Haritası Analizi

Madde Numarası	Maddeler	Kişi Sayısı
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	694
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	521
6	Anne ve babası boşanmış olan	292
18	Ailesinde süreğen hastalığı olan	262
3	Tek çocuk olan	244
33	Akademik Başarısı Düşük	227
26	Süreğen hastalığı olan	224
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	164
30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	130
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	129
4	5 ve üstü kardeşi olan	110
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	70
8	Yalnızca babası ile yaşayan	58
25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	57
10	Babası hayatta olmayan	48
31	Sürekli Devamsız olan	42
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	41
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	38
34	Riskli akran grubuna dâhil olan	38
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	26
22	Ailesi mevsimlik işçi olan	23
23	Aile içi şiddete maruz kalan	21
24	Özel Yetenekli tanısı olan	18
32	Bir işte çalışan	14
27	Ruhsal hastalığı olan	10
9	Annesi hayatta olmayan	8
28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	7
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	6
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	2
29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	2
11	Anne ve babası hayatta olmayan	1
12	Şehit çocuğu	0
16	Sevgi Evlerinde kalan	0
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	0

Tablo 3'te Uşak ili Eşme ilçesinde yer alan okulların gönderdiği okul risk haritalarından oluşturulan Uşak-Eşme bölge risk analizi raporu sunulmuştur. Veriler toplam 11 okuldan elde edilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde Eşme ilçesinde öğrenim gören ve risk grubunda olan toplam 3527 öğrenciden 694'ünün anne en fazla ilkokul mezunu, 521'inin baba en fazla ilkokul mezunu, 292'sinin anne ve babası boşanmış olan, 262'sinin ailesinde süreğen hastalığı olan, 244'ünün tek çocuk olan risk grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Uşak-Karahallı Bölge Risk Haritası Analizi

Madde Numarası	Maddeler	Kişi Sayısı
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	27
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	24
3	Tek çocuk olan	8
6	Anne ve babası boşanmış olan	7
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	5
18	Ailesinde süreğen hastalığı olan	5
24	Özel Yetenekli tanısı olan	4
4	5 ve üstü kardeşi olan	3
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	3
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	3
8	Yalnızca babası ile yaşayan	2
25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	2
26	Süreğen hastalığı olan	2
10	Babası hayatta olmayan	1
33	Akademik Başarısı Düşük	1
9	Annesi hayatta olmayan	0
11	Anne ve babası hayatta olmayan	0
12	Şehit çocuğu	0
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	0
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	0
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	0
16	Sevgi Evlerinde kalan	0
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	0
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	0
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	0
22	Ailesi mevsimlik işçi olan	0
23	Aile içi şiddete maruz kalan	0
27	Ruhsal hastalığı olan	0
28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	0
29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	0
30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	0
31	Sürekli Devamsız olan	0
32	Bir işte çalışan	0
34	Riskli akran grubuna dâhil olan	0

Tablo 4'te Uşak ili Karahallı ilçesinde yer alan okulların gönderdiği okul risk haritalarından oluşturulan Uşak-Karahallı bölge risk analizi raporu sunulmuştur. Veriler toplam 2 okuldan elde edilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde Karahallı ilçesinde öğrenim gören ve risk grubunda olan toplam 97 öğrenciden 27'sinin anne en fazla ilkokul mezunu, 24'ünün baba en fazla ilkokul mezunu, 8'inin tek çocuk olan, 7'sinin anne ve babası boşanmış olan ve 5'inin yalnızca annesi ile yaşayan ve ailesinde süreğen hastalığı bulunan risk grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Uşak-Merkez Bölge Risk Haritası Analizi

Madde Numarası	Maddeler	Kişi Sayısı
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	5878
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	4354
3	Tek çocuk olan	3137
6	Anne ve babası boşanmış olan	2904
33	Akademik Başarısı Düşük	2431
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	2192
18	Ailesinde süreğen hastalığı olan	2092
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	2030
30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	1845
26	Süreğen hastalığı olan	1374
25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	1332
4	5 ve üstü kardeşi olan	865
31	Sürekli Devamsız olan	819
24	Özel Yetenekli tanısı olan	734
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	644
8	Yalnızca babası ile yaşayan	626
10	Babası hayatta olmayan	429
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	405
32	Bir işte çalışan	384
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	324
34	Riskli akran grubuna dâhil olan	281
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	214
22	Ailesi mevsimlik işçi olan	212
9	Annesi hayatta olmayan	178
29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	136
27	Ruhsal hastalığı olan	107
28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	92
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	75
16	Sevgi Evlerinde kalan	61
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	55
23	Aile içi şiddete maruz kalan	43
11	Anne ve babası hayatta olmayan	41
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	20
12	Şehit çocuğu	6

Tablo 5'te Uşak ili Merkez ilçesinde yer alan okulların gönderdiği okul risk haritalarından oluşturulan Uşak-Merkez bölge risk analizi raporu sunulmuştur. Veriler toplam 100 okuldan elde edilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde Merkez ilçesinde öğrenim gören ve risk grubunda olan toplam 36320 öğrenciden 5878'inin anne en fazla ilkokul mezunu, 4354'ünün baba en fazla ilkokul mezunu, 3137'sinin tek çocuk olan, 2904'ünün anne ve babası boşanmış olan, 2431'inin akademik başarısı düşük risk grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Uşak-Sivaslı Bölge Risk Haritası Analizi

Madde Numarası	Maddeler	Kişi Sayısı
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	196
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	132
26	Süreğen hastalığı olan	65
6	Anne ve babası boşanmış olan	55
18	Ailesinde süreğen hastalığı olan	53
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	49
3	Tek çocuk olan	39
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	33
22	Ailesi mevsimlik işçi olan	22
33	Akademik Başarısı Düşük	22
8	Yalnızca babası ile yaşayan	19
25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	17
31	Sürekli Devamsız olan	17
30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	16
4	5 ve üstü kardeşi olan	15
10	Babası hayatta olmayan	12
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	12
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	9
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	7
24	Özel Yetenekli tanısı olan	7
9	Annesi hayatta olmayan	6
32	Bir işte çalışan	6
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	4
27	Ruhsal hastalığı olan	4
28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	3
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	1
11	Anne ve babası hayatta olmayan	0
12	Şehit çocuğu	0
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	0
16	Sevgi Evlerinde kalan	0
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	0
23	Aile içi şiddete maruz kalan	0
29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	0
34	Riskli akran grubuna dâhil olan	0

Tablo 6’da Uşak ili Sivaslı ilçesinde yer alan okulların gönderdiği okul risk haritalarından oluşturulan Uşak-Sivaslı bölge risk analizi raporu sunulmuştur. Veriler toplam 3 okuldan elde edilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde Sivaslı ilçesinde öğrenim gören ve risk grubunda olan toplam 821 öğrenciden 196’sının anne en fazla ilkokul mezunu, 132’sinin baba en fazla ilkokul mezunu, 65’inin süreğen hastalığı olan, 55’inin anne ve babası boşanmış olan, 53’ünün ailesinde süreğen hastalığı olan risk grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Uşak-Ulubey Bölge Risk Haritası Analizi

Madde Numarası	Maddeler	Kişi Sayısı
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	91
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	57
18	Ailesinde süreğen hastalığı olan	48
33	Akademik Başarısı Düşük	31
6	Anne ve babası boşanmış olan	27
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	23
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	19
30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	19
3	Tek çocuk olan	16
26	Süreğen hastalığı olan	16
25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	13
4	5 ve üstü kardeşi olan	8
8	Yalnızca babası ile yaşayan	5
32	Bir işte çalışan	5
22	Ailesi mevsimlik işçi olan	4
34	Riskli akran grubuna dâhil olan	4
9	Annesi hayatta olmayan	3
10	Babası hayatta olmayan	3
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	3
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	3
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	3
31	Sürekli Devamsız olan	3
27	Ruhsal hastalığı olan	2
28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	2
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	1
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	1
29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	1
11	Anne ve babası hayatta olmayan	0
12	Şehit çocuğu	0
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	0
16	Sevgi Evlerinde kalan	0
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	0
23	Aile içi şiddete maruz kalan	0
24	Özel Yetenekli tanısı olan	0

Tablo 7’de Uşak ili Ulubey ilçesinde yer alan okulların gönderdiği okul risk haritalarından oluşturulan Uşak-Ulubey bölge risk analizi raporu sunulmuştur. Veriler toplam 3 okuldan elde edilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde Ulubey ilçesinde öğrenim gören ve risk grubunda olan toplam 411 öğrenciden 91’inin anne en fazla ilkokul mezunu, 57’sinin baba en fazla ilkokul mezunu, 48’inin ailesinde süreğen hastalığı olan, 31’inin akademik başarısı düşük, 27’sinin anne ve babası boşanmış olan risk grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Uşak Tüm Bölge Risk Haritası Analizi

Madde Numarası	Maddeler	Kişi Sayısı
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	7603
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	5630
3	Tek çocuk olan	3669
6	Anne ve babası boşanmış olan	3495
33	Akademik Başarısı Düşük	2930
18	Ailesinde süreğen hastalığı olan	2695
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	2615
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	2401
30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	2191
26	Süreğen hastalığı olan	1859
25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	1513
4	5 ve üstü kardeşi olan	1054
31	Sürekli Devamsız olan	966
24	Özel Yetenekli tanısı olan	789
8	Yalnızca babası ile yaşayan	770
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	743
10	Babası hayatta olmayan	551
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	516
32	Bir işte çalışan	433
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	398
34	Riskli akran grubuna dâhil olan	340
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	319
22	Ailesi mevsimlik işçi olan	279
9	Annesi hayatta olmayan	204
29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	145
27	Ruhsal hastalığı olan	128
28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	107
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	87
23	Aile içi şiddete maruz kalan	66
16	Sevgi Evlerinde kalan	61
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	55
11	Anne ve babası hayatta olmayan	42
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	26
12	Şehit çocuğu	7

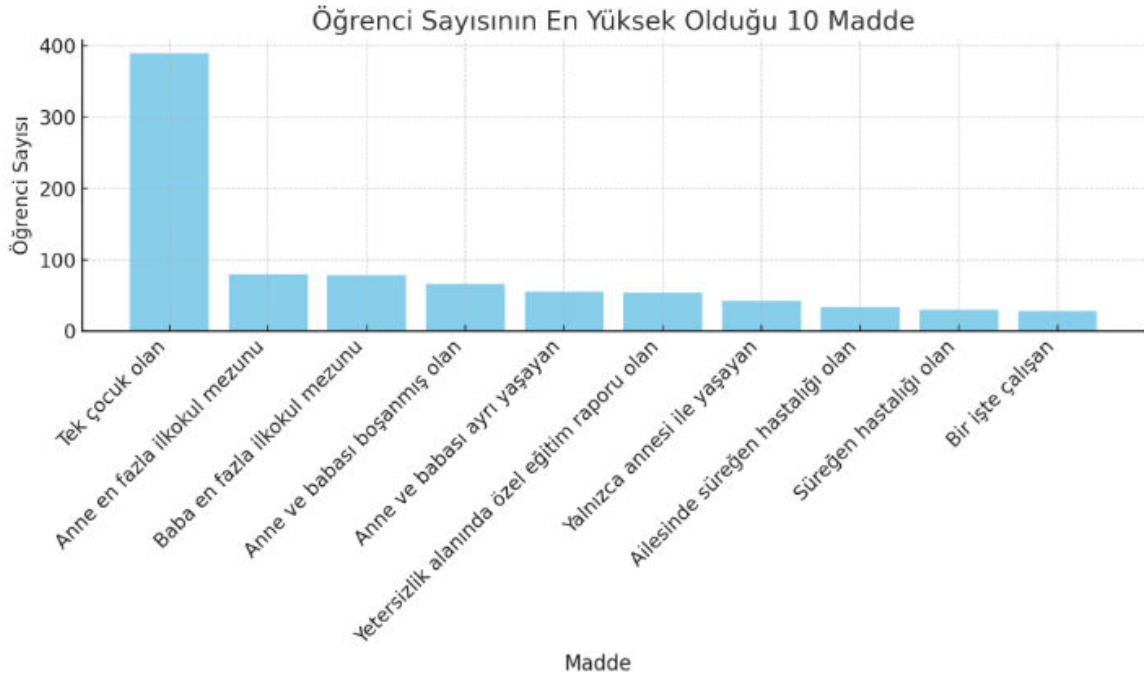
Tablo 8’de Uşak ilinde yer alan okulların gönderdiği okul risk haritalarından oluşturulan Uşak tüm bölge risk analizi raporu sunulmuştur. Veriler toplam 127 okuldan elde edilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde Uşak ilinde öğrenim gören ve risk grubunda olan toplam 44687 öğrenciden 7603’ünün anne en fazla ilkokul mezunu, 5630’unun baba en fazla ilkokul mezunu, 3669’unun tek çocuk olan, 3495’inin anne ve babası boşanmış olan, 2930’unun akademik başarısı düşük risk grubunda olduğu görülmektedir.

3.1.2. Kademelere Göre Risk Haritası Analizi Sonuçları

Tablo 9. Risk grubunda olan öğrenci ve okul kademe sayısı

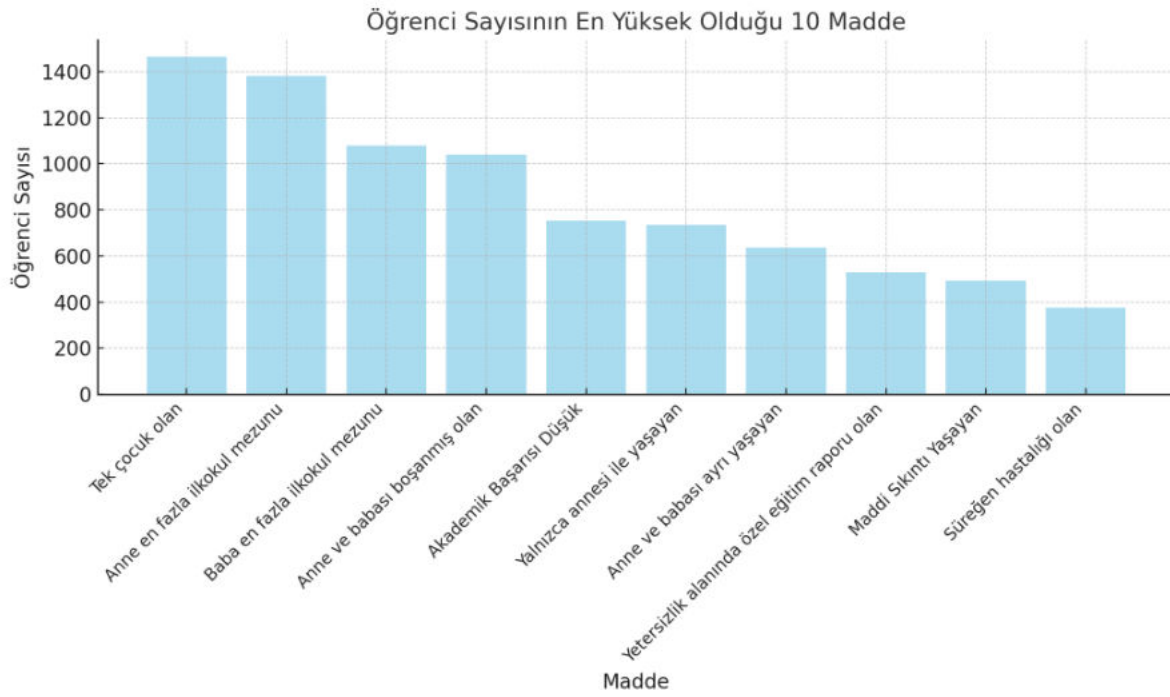
Kademe	Öğrenci Sayısı	Okul Sayısı
Okul Öncesi	939	11
İlkokul	10510	32
Ortaokul	10598	40
Ortaöğretim	17320	44
Toplam	44687	127

Şekil 1. Okul öncesi kurumlarından elde edilen verilerin analizi

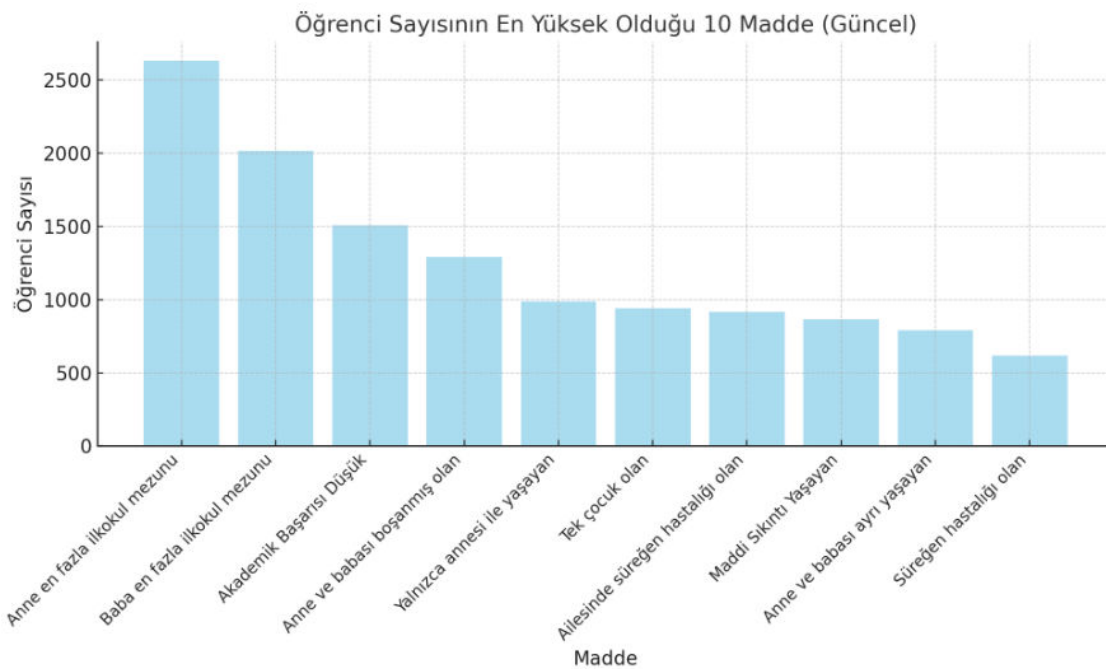
Şekil 1 incelendiğinde risk grubunda olan toplam 939 öğrenci arasında en yüksek orana sahip risk maddesinin ‘tek çocuk olan’ olduğu, toplamda 389 öğrencinin (%41) yer aldığı görülmektedir. Bu maddeyi sırasıyla şu maddeler takip etmektedir: anne en fazla ilkokul mezunu (%8,5), baba en fazla ilkokul mezunu (%8,3), anne ve babası boşanmış olan (%7) ve anne ve babası ayrı yaşayan (%5).

Şekil 2. İlkokul kurumlarından elde edilen verilerin analizi

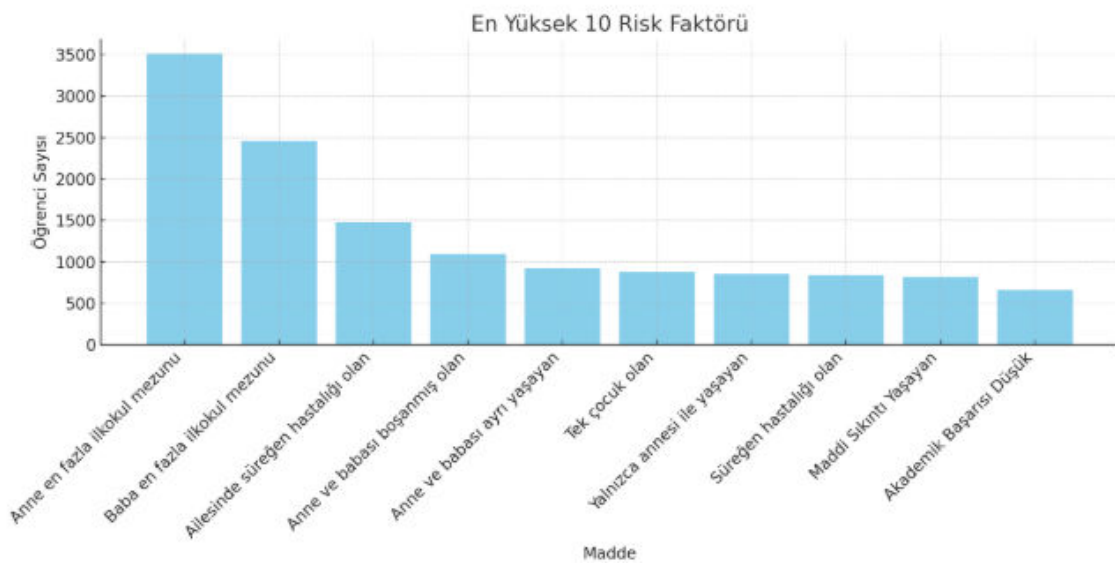
Şekil 2 incelendiğinde risk grubunda olan toplam 10510 öğrenci arasında en yüksek orana sahip risk maddesinin ‘tek çocuk olan’ olduğu, toplamda 1465 öğrencinin (%13,9) yer aldığı görülmektedir. Bu maddeyi sırasıyla şu maddeler takip etmektedir: anne en fazla ilkokul mezunu (%13,1), baba en fazla ilkokul mezunu (%10), anne ve babası boşanmış olan (%9) ve akademik başarısı düşük olan (%7).

Şekil 3. Ortaokul kurumlarından elde edilen verilerin analizi

Şekil 3 incelendiğinde risk grubunda olan toplam 15918 öğrenci arasında en yüksek orana sahip risk maddesinin ‘anne en fazla ilkokul mezunu’ olduğu, toplamda 2631 öğrencinin (%16) yer aldığı görülmektedir. Bu maddeyi sırasıyla şu maddeler takip etmektedir: baba en fazla ilkokul mezunu (%12), akademik başarısı düşük (%9), anne ve babası boşanmış olan (%8), yalnızca annesi ile yaşayan (%6).

Şekil 4. Ortaöğretim kurumlarından elde edilen verilerin analizi

Şekil 4 incelendiğinde risk grubunda olan toplam 17320 öğrenci arasında en yüksek orana sahip risk maddesinin ‘anne en fazla ilkokul mezunu’ olduğu, toplamda 3511 öğrencinin (%20) yer aldığı görülmektedir. Bu maddeyi sırasıyla şu maddeler takip etmektedir: baba en fazla ilkokul mezunu (%14), ailesinde süregelen hastalığı olan (%8), anne ve babası boşanmış olan (%6) ve anne ve babası ayrı yaşayan (%5).

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde risk grubunda yer alan öğrencilerin belirlenmesi üzerine yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgular özetlenmiş ve bu sonuçlardan yola çıkılarak okullarda okul yönetimince yapılabilecek çalışmalara dair ve önleyici, gelişimsel ve iyileştirici çalışmaların neler olabileceğine ilişkin öneriler sunulmuştur.

4.1. Sonuç

4.1.1. Tüm Bölgeye Göre Risk Haritası Analizi Sonuçlarına Dair

Uşak ilinde yer alan 127 okuldan oluşturulan tüm bölge risk haritası incelendiğinde toplam 44687 öğrencinin risk grubunda olduğu görülmüştür. Risk haritalarında en yüksek çıkan maddeler ‘Anne ve baba en fazla ilkokul mezunu’ (13233 öğrenci), ‘Tek çocuk olan’ (3669 öğrenci), ‘Anne ve babası boşanmış olan’ (3495 öğrenci) şeklindedir. Genel olarak incelendiğinde tüm kademelerde benzer risk faktörlerinin yüksek çıktığı görülmektedir. Özellikle ailenin düşük eğitim düzeyi ve parçalanmış aile yapısı göze çarpmaktadır.

Çocuğun içinde doğduğu, büyüdüğü ve geliştiği aile ortamının özellikleri yaşamında önemli yere sahiptir. Okul yaşamı boyunca zengin uyarıların sağlanmadığı, yeterli desteğin verilmediği durumlarda çocukların gelişimleri olumsuz etkilenebilir. Anne baba eğitim düzeyinin düşük olması çocukların riskten etkilenme düzeylerini artırabilir. Yapılan çalışmalarda ebeveynlerin eğitim düzeyinin yüksek olmasının çocukları olumlu etkilediği, sevgi ve güven duygularına katkı sağladığı açıklanmaktadır (Hendekci ve Gök Uğur, 2021). Ancak düşük eğitim düzeyi ailenin çocuklarına rehberlik etme, sorun çözme ve sağlıklı iletişim kurma becerilerini sınırlayabilir. Aynı zamanda ailede ekonomik zorluklara ve stres faktörlerine yol açarak çocukların duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilir. Bu durum, çocukların akademik başarıdan uzaklaşmasına, akran baskısına daha açık hale gelmesine ve riskli grupta yer alma olasılığının artırmasına neden olabilir. Farklı çalışmalarda da anne baba eğitim düzeylerinin düşük olmasının, çocuklara olumsuz yaklaşım ve tutumlarda bulunulmasına, çocuğun sosyal duygusal yeterliğine sınırlı düzeyde katkı sunulmasına yol açtığı açıklanmaktadır (Gülay Ogelman, Yüce ve Yüce, 2022; Taner Derman, 2019). Eğitim düzeyi düşük her anne-babanın çocuklarının gelişimlerini olumsuz etkileyeceği söylenemez. Ancak riskli davranışlar gösteren çocuklara yönelik yapılan araştırmalardan elde edilen veriler bu çocukların anne-baba eğitimlerinin genellikle düşük düzeyde olduğunu göstermektedir (Erbay ve Kolburan, 2018).

Tek çocuğa sahip ebeveynler, çocuklarını aşırı koruyup ortaya çıkabilecek her türlü problemde kendilerinde bir hata arama eğiliminde olabilirler veya destek yoksunluğundan

ötürü otorite kurmada, disiplini sağlamada zorluk yaşayabilirler. Bu da çocuğa uygulayacakları disiplininde dengesizliklere yol açabilir (Pekmezci ve Öztop, 2024). Tek çocuğa sahip ailelerin en çok sorun yaşadığı alanlar, paylaşım duygusunun gelişimindeki sorunlar, çocuk üzerinde beklentinin yüksek olması, sosyal gelişimde ailenin yetersiz kalması (çocuğun oyun arkadaşının olmaması gibi), ‘Çocuk, çocukla büyür’ anlayışını ailenin tamamlamasının zorluğu olarak düşünülebilir. Tek çocuklar üzerine yapılan bir çalışmada bir kardeşin yoksunluğunda bireylerin genellikle yalnız hissettikleri, sosyal ve duygusal destek arayışında oldukları ve geleceğe dair endişeler taşıdıkları ifade edilmiştir (Arzuman ve Gençtanırım Kurt, 2022). Çocuğun her isteğini karşılamaya çalışmak, tüm kararları çocuğa verdirmek birtakım sorunlara neden olabilir veya çocuk, davranışlarının sonucunun sorumluluğunu almaya hazır olmayabilir. Çünkü çocuklar kendi ihtiyaçlarının karşılanmasında dirtseler de bir şekilde sınırlandırılmaya ihtiyaç duyarlar. Davranışlarına, yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun sınırlar getirildiğinde çocuklar daha huzurlu ve yaratıcı olurlar (İşmen Gazioğlu, 2012). Ancak diğer yandan tek çocuk olmanın ve ailedeki kardeş sayısının çocukların gelişimini ve sosyal ve duygusal becerilerini olumsuz etkilemediğini, anne baba tutumlarının çocukların gelişimlerini etkilediğini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Özçelik Pala, 2020).

Tek ebeveynli ailelerin sorunları karmaşık ve çok yönlü olabilmektedir. Bu sorunlar arasında ekonomik yetersizlik, sosyal yaşam eksikliği, ebeveynlik ve çocuk bakımı hakkında destek yoksunluğu, yalnızlık ve boşluk hissi, evle ilgili faaliyetlerin yürütülmesi ve zaman kullanımını sayılırken, bu profildeki ailelerde çocukların, akademik başarı düşüklüğü, bağımlılık, sosyal problemler, öz güven eksikliği, benlik saygısı düşüklüğü, motivasyon düşüklüğü gibi problemler yaşadığı söylenmektedir (Aydiner Boylu ve Öztop, 2013; Demir ve Genç Çelebi, 2017; Deveoğlu, 2021; Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu, 2011; Köseoğlu ve Yıldız, 2018). Boşanma ile ayrı yaşama gibi çeşitli sebeplerle eşlerden birisinin ya da her ikisinin bulunmadığı aile tipi olarak tanımlanan parçalanmış aile kavramı ortaya çıkmaktadır. Ailenin parçalanması ve tek ebeveynli aileye dönüşümü, eşlerin ve çocukların ekonomik, psikolojik ve sosyal desteklerini yitirmesi anlamına gelebilmektedir. Süreç sağlıklı yürütülmediğinde çocuklar için sonuçlar ağırlaşabilmekte, gelişimlerinin yanı sıra akademik başarıları ve kişilikleri de olumsuz etkilenebilmektedir (Alkan, 2018; Cüceloğlu, 2006; Dinç, 2018; Güleç, 2018).

Boşanmanın çocuklar üzerinde birçok olumsuz etkisinden söz edilmektedir. Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde olumsuz etkilerden bazılarının, çocukların her iki ebeveyn desteğinden yoksun olması, ebeveynler arası çatışmalardan dolayı stres yaşama, sosyoekonomik düzeyde bozulmalar, velayetin olmadığı ebeveynle ilişkinin zayıflaması, ev,

okul veya arkadaş çevresinde değişiklik yaşama, sinirlilik hali, duygu durum bozuklukları, sorunlarla başa çıkmada zorluk, kaygı veya depresyonda artış, arkadaşlık ilişkilerinde bozulma, akademik başarıda düşme, benlik saygısında azalma, okul devamsızlığında artış, yalnızlık, gerileme davranışları, uyku problemleri, topluma uyum sağlamada zorluk, öz güven eksikliği, öfke, değersizlik hisleri, bağlanma sorunları olduğu söylenmektedir (Altunbulak ve Aydoğan, 2015; Canlı, 2017; Çakmak Tolan, 2023; Çamkuşu Arifoğlu, 2006; Çelikoğlu, 1997; İymen, 2020; Öngider, 2013; Öngören, 2017; Şirvanlı, 1990; Yavuzer, 2005).

Bunların yanında boşanmanın ardından uyum gösteren çocukların olduğu da araştırmalarda açıklanmaktadır (Doğan ve Şahin, 2018). Boşanma her ne kadar olumsuz sonuçlarıyla anılsa da her boşanmanın çocukları tamamen kötü etkileyeceği söylenemez (Şentürk, 2019). Ailelerin süreci etkili yönetmeleri, boşanma sonrası sorumluluk ve rollerle ilgili iş birliği yapmaları ve kendilerini toparlama güçleri, aynı evde birliktelik sağlanmasa dahi çocuklarına sevgi ve ilgi göstermeyi ihmal etmemeleri, her iki ebeveynin çocukla iletişim kurmaya devam etmesi çocukların da bu süreci daha rahat geçirmelerini sağlamaktadır (Demir Tek, 2019; Türkarıslan, 2007; Yörükoğlu, 2007).

Öğretmenler, ailelerden sonra çocuklarla en çok vakit geçiren profesyonellerdir. Bu nedenle çocuklardaki her türlü sağlık, psikososyal durum ve ekonomik değişimi görebilecek olanlardır. Öğretmenin bu anlamda görevi çocuklar için sağlıklı ve güvenli ortamlar yaratmak ve onların takipçisi olmaktır. Öğretmenler, çocuklar için güvenli bir ortam oluşturarak onları risk faktörlerine karşı korumakla yükümlüdürler. Öğretmenin sorumlulukları arasında, çocuklara yönelik riskler ve risk grupları konusunda bilinçlenme, eğitim alma, önleme çalışmalarında bulunma, mağdur çocuğu belirleme, okul ortamındaki riskleri önleme, okula taşınan riskli davranış ve tutumları fark edebilme, mağdur çocuğu uygun yaklaşımda bulunma, gerekli idari ve adli bildirimleri yapma, okul rehberlik servisi ile iş birliği yapma gibi konular bulunmaktadır (Bayındır, 2021; Düzyol Türk ve Çelik, 2024; Erol ve Savaş, 2022; Karadeniz, 2019). Okullarda risk grubunda olan öğrencilerin şiddete ve zorbalığa başvurma ihtimalleri bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda ebeveyn tutumlarının, aile içi şiddet olaylarının, ailenin düşük eğitim seviyesinin, medya yapımlarının, öğrencinin akademik başarısızlığının okullarda yaşanan zorbalık ve şiddet olaylarının artmasında etkili olduğu açıklanmaktadır (Hoşgörür ve Orhan, 2017). Aynı çalışmada okul yönetiminin bu olayların önüne geçilmesinde zorunlu bir göreve sahip olduğu, aksi halde okulların zorbalık ve şiddetin öğrenildiği kurumlar haline dönüşebileceği ve bu şekilde anılmaya başlanabileceği ifade edilmektedir. Sonuç olarak eğitim düzeyi düşük aile yapısı ve parçalanmış aileler ele alınması ve dikkatle izlenmesi gereken konular arasına girmektedir.

4.1.2. İlçelere Göre Risk Haritası Analizi Sonuçlarına Dair

Yapılan analizler her ilçedeki öğrenci profili, risk faktörlerinin yaygınlığı ve şiddeti açısından incelenmiştir. İlçelere ait risk haritalarında en yüksek çıkan risk faktörleri anne en fazla ilkokul mezunu, baba en fazla ilkokul mezunu, ailesinde süreğen hastalığı olan, tek çocuk olan, akademik başarısı düşük, anne ve babası boşanmış olan, yalnızca annesi ile yaşayan, akademik başarısı düşük olarak görülmüştür.

Banaz ilçesinde, risk grubundaki öğrenciler arasında en belirgin faktörlerin anne ve baba eğitim durumu olduğu görülmektedir. 3511 öğrenciden 717'sinin annesi, 542'sinin babası ise yine en fazla ilkokul mezunudur. Ayrıca, 235 öğrencinin ailesinde süreğen hastalık bulunmakta ve 225 öğrencinin tek çocuk olması dikkat çekmektedir. Bu ilçede, akademik başarı düşük olan öğrencilerin sayısı da önemli bir oranı oluşturmaktadır. Eşme ilçesinde, annesi ve babası en fazla ilkokul mezunu olan öğrenciler öne çıkmaktadır. 3527 öğrenciden 694'ünün annesi, 521'inin babası ilkokul mezunu olup, 292 öğrencinin anne ve babası boşanmış durumdadır. Ayrıca, 262 öğrencinin ailesinde süreğen hastalık bulunmakta ve 244 öğrencinin tek çocuk olması risk faktörlerinin çeşitliliğini göstermektedir. Karahallı ilçesinde, risk grubundaki öğrenci sayısı daha düşük olmakla birlikte, benzer risk faktörlerinin etkili olduğu görülmektedir. 97 öğrenciden 27'sinin annesi, 24'ünün babası ilkokul mezunu olup, 8 öğrencinin tek çocuk olduğu, 7 öğrencinin anne ve babası boşanmış olduğu ve 5 öğrencinin yalnızca annesi ile yaşadığı tespit edilmiştir. Merkez ilçe, en yüksek öğrenci sayısına sahip olup, risk faktörleri açısından dikkat çekici verilere sahiptir. 36320 öğrenciden 5878'inin annesi, 4354'ünün babası ilkokul mezunu olup, 3137 öğrenci tek çocuk, 2904 öğrenci ise anne ve babası boşanmış olan çocuklardan oluşmaktadır. Ayrıca, akademik başarısı düşük öğrencilerin oranı da yüksek bulunmuştur. Sivaslı ilçesinde, 821 öğrencinin risk grubunda bulunduğu, annesi en fazla ilkokul mezunu olan 196 öğrenci ile baba eğitim seviyesi düşük olan 132 öğrenci öne çıkmaktadır. Ailesinde süreğen hastalık bulunan 65 öğrenci ve anne ve babası boşanmış olan 55 öğrenci de bu ilçede dikkat çeken risk faktörlerindedir. Ulubey ilçesinde ise, 411 öğrenciden 91'inin annesi, 57'sinin babası ise ilkokul mezunudur. Ayrıca, 48 öğrencinin ailesinde süreğen hastalık bulunmakta ve 31 öğrencinin akademik başarısı düşük olduğu gözlemlenmektedir. 27 öğrencinin anne ve babası boşanmış durumdadır. Her ilçede farklı risk faktörlerinin farklı ağırlıklara sahip olduğu ve bu faktörlerin öğrencilerin akademik başarılarını, psikolojik durumlarını ve genel iyilik hallerini etkileyebileceği sonucuna varılmaktadır.

4.1.3. Kademelere Göre Risk Haritası Analizi Sonuçlarına Dair

Okul öncesi kurumlarında görülen başlıca risk faktörleri; öğrencinin tek çocuk olması, anne ve babasının en fazla ilkokul mezunu olması, anne ve babasının boşanmış olması ve ayrı yaşamasıdır. İlkokullarda görülen başlıca risk faktörleri; öğrencinin tek çocuk olması, anne ve babasının en fazla ilkokul mezunu olması, anne ve babasının boşanmış olması ve öğrencinin akademik başarısının düşük olmasıdır. Ortaokullarda görülen başlıca risk faktörleri; öğrencinin akademik başarısının düşük olması, anne ve babasının en fazla ilkokul mezunu olması, anne ve babasının boşanmış olması ve yalnızca annesi ile yaşamasıdır. Liselerde görülen başlıca risk faktörleri; öğrencinin anne ve babasının en fazla ilkokul mezunu olması, ailesinde süregelen hastalığın olması, anne ve babasının boşanmış olması ve ayrı yaşamasıdır. Bu bulgular, okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeylerinde öğrencilerin karşılaştığı risk faktörlerinin, ailevi ve eğitimsel durumlarına bağlı olarak farklılık gösterdiğini ve bu faktörlerin öğrencilerin akademik başarıları ile genel gelişim süreçlerini etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. Bu durum, erken yaşlardan itibaren öğrencilerin karşılaştığı risklerin, eğitim süreçlerinde dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

4.2. Öneriler

Risk altında olan öğrencilerin ve ebeveynlerinin çeşitli çalışmalarla desteklenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda okullarda okul yönetimi tarafından yapılabilecek çalışmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anne-babanın en fazla ilkokul mezunu olmasına yönelik; Milli Eğitim Bakanlığının son zamanlarda ailenin korunması ve aile içi iletişimin daha iyi seviyeye çıkması için geliştirdiği projelere dâhil edilmelerine, okuma yazma bilmeyen eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Halk Eğitim Merkezleri, Belediyeler ve Muhtarlık gibi kurum ve kuruluşlardan okuma-yazma kurslarına katılımlarının sağlanmasına yönelik çalışma yapılabilir. Açıköğretimden diploma tamamlama, Mesleki Eğitim Merkezine kayıt gibi eğitim seçeneklerini gözden geçirmesi için bilgilendirmeler yapılabilir. Aile eğitimleri, öğretmen-veli görüşmeleri yapılabilir, ev ziyaretleri gerçekleştirilebilir. Ayrıca okul içinde anne-baba eğitimleri (Aileme Eğitim Yolculuğum, MEB Aile Okulu Projesi) için velilerin cesaretlendirilmesi ve böylece eğitimlere katılması sağlanabilir. Aile kavramının tekrar gözden geçirilmesi gerekir. ‘Aile nedir?’, ‘Ailede anne ve babanın sorumluluğu ve çocuk yetiştirmeye dair (çocuk psikolojisi, anne baba tutumları, çocuk öz bakımı, beslenmesi, eğitimi, sosyalleşmesi) görevleri nedir?’ gibi alanlarda ve aile kavramı üzerinde eğitimler gerçekleştirilebilir.

Tek çocuk olmaya yönelik; tek çocuklar diğer bütün çocuklar gibi uygun anne-baba tutumuyla problemsiz bir yaşam sürdürebilirler. Unutulmaması gereken konu çocuk sayısının değil, anne-baba tutumunun önemli olduğudur. Okuldaki tek çocuk olan bütün öğrenciler risk altında olmayabilir, fakat öğretmenlerin ve rehberlik servisinin arkadaşlık problemleri yaşayan, kurallarla ilgili problemi olan ve benmerkezci davranan, paylaşım konusunda zorluk yaşayan öğrencileri bu öğrenciler içinden bulma ihtimalleri yüksektir. Bu öğrencilerin ailelerine doğru disiplin ve ev kuralları ile ilgili bilgilendirme yapılabilir, aşırı koruyucu ya da aşırı serbest anne-baba tutumlarının çocuklara verebileceği zarar anlatılabilir. Aile büyükleri (dede, anneanne, babaanne, teyze, hala vb.) çocukları benmerkezci yetiştirme noktasında pekiştirici davranışlardan uzak durabilir, anne-babanın kurallarını yok saymak yerine bu kurallara uyabilir. Çocuklar yaşlarıyla zaman geçireceği takım oyunlarına yönlendirilebilir, yapabileceğinden zor görevler ve sorumluluklar vermek yerine, gelişim sağlaması için sabır gösterilebilir ve zaman verilebilir. Okulda akran arabuluculuğu, akran dayanışması, akran eğitimi gibi uygulamalar desteklenebilir. Ciddi problem yaşayan öğrenciler varsa okul rehberlik servisine, yok ise Rehberlik ve Araştırma Merkezine, hastanelerin çocuk ve ergen psikiyatristine yönlendirilebilir.

Parçalanmış, ayrı yaşayan veya tek ebeveynli aile olmasına yönelik; boşanmaya uyum, ailedeki yeni rolleri fark etme, ebeveyn ilişkileri ve anne baba tutumu hakkında çalışmalar yapılabilir. Ebeveynler çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurma, disiplin yöntemleri veya stresle başa çıkma konusunda bilgi alabilir. Aile ve çocukla ilişkili profesyonellerin böyle bir durumda aile dinamiklerini bozan sorunları belirleyip aileyi desteklemeleri sağlanabilir. Ailede bütünlük bozulduğunda, parçalanmış ve tek ebeveynli aile ortaya çıktığında sağlanacak destek aile bireylerinin ayrı ayrı desteklenmesi temelinde yürütülebilir. Her bireyin parçalanma sonrası ortaya çıkan yeni sorunlarının, psikolojik ve sosyal gereksinimlerinin doğru belirlenmesi, destek uygulamasının doğru şekilde yürütülmesi için esastır. Aile üyelerinin etkilenme düzeyi ve etkilendikleri alana göre desteklenmeleri parçalanmanın olumsuz sonuçlarını azaltabilmek açısından önemlidir. Çocuğun gelişimine ve kişiliğine zarar verilmesini önleyici tedbirler alınabilir. Çocukların öz bakımı, gelişimi, okula devamı ve beceri düzeyinin desteklenmesi için İl/İlçe Sağlık Müdürlüğü, İl/İlçe Emniyet Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler İl/İlçe Müdürlüğü ve Belediye gibi kurumlarla iş birliği yapılabilir. Çocukların eğitim ve sağlık tedbiri gibi hizmetleri için ilgili birimlerle iletişime geçilebilir. Çocukların aile içi durumları gizlilikle ele alarak, öğrencilerin kendilerini güvende hissetmesini sağlayacak bir okul iklimi oluşturulabilir. Öğretmenleri bilgilendirilerek, sınıf içi davranışlarda duyarlılık gösterilmesini teşvik edebilir. Sosyal uyum etkinlikleri ve grup çalışmasını teşvik

eden projelere, parçalanmış ailelerden gelen öğrencilerin akran ilişkilerini güçlendirmeleri adına öncülük edilebilir.

Olumlu bir okul iklimi oluşturmak, risk altındaki çocukların desteklenmesini sağlamak, risk grubundaki çocukların olumsuz davranışlar göstermesini ve okullarda zorbalık ve şiddet olaylarını engellemek için okulda öğrencilere değer verilmesi, problem davranış gösteren öğrenci ve ailesine psikolojik destek verilmesi, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanınması, okulda iletişim kanallarının açık tutulması, risk grubunda yer alan öğrencilerle görüşmeler yapılması, okul dışındaki diğer Kamu kurum ve kuruluşlarından destek alınması, özellikle zorbalık ve şiddetle başa çıkmaya yönelik eğitim programlarına hem çocukların hem ebeveynlerin dâhil edilmesi gündeme alınabilir.

KAYNAKÇA

- 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, (2018). *Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf>
- Alkan, E. Ö. (2018). Aile parçalanmasının çocuğun okul başarısına etkisi: Trabzon örneği. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 4(5), 167-225. <http://dx.doi.org/10.31765/karen.438376>
- Altunbulak, C. ve Aydoğan, İ. (2015). İlköğretim ikinci kademedeki boşanmış ve tam aileye sahip öğrencilerin okul başarıları ve okulda karşılaştıkları problemlerin incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 75-102.
- Arzuman, R. ve Gençtanırım Kurt, D. (2022). Tek çocuk olmanın kişiliğe yansımaları: Nitel bir çalışma. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi* 2(2), 277-296. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/okad/issue/74264/1116475>
- Aydiner Boylu, A., ve Öztop, H. (2013). Tek ebeveynli aileler: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyoekonomi*, 9(19), 208-220. <https://doi.org/10.17233/se.37916>
- Bayındır, N. (2021). Risk altındaki çocukların tespiti ve korunmasına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 10(28), 187-202. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1835902>
- Canlı, Y. (2017). Anne babası boşanmış 12-15 yaşındaki çocuklar ile aynı yaş grubundaki anne babası boşanmamış çocukların benlik saygısı ve depresyon düzeylerinin karşılaştırılması, Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı* (15. Baskı). Remzi Kitabevi
- Çakmak Tolan, Ö. (2023). Boşanma ve etkileri: Çocuklar ve ergenler üzerindeki psikolojik sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 50, 321-338. <https://doi.org/10.52642/susbed.1221560>
- Çamkuşu Arifoğlu, B. (2006). Çocuklar için boşanmaya uyum programının, çocukların boşanmaya uyum, kaygı ve depresyon düzeylerine etkisi, Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Çelikoğlu, C. (1997). Boşanmanın çocukların benlik saygısına etkisinin incelenmesi, Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demir Tek, G. (2019). Ebeveynleri boşanmış ve boşanma sürecinde olan 9-12 yaş arasındaki çocukların, boşanmaya uyum ve depresyon düzeylerinin incelenmesi, Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Demir, S., ve Genç Çelebi, Ş. (2017). Tek ebeveynli ailelerin sorunları: Nitel bir araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 111-128. <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.333891>
- Deveoğlu, M. (2021). Tek ebeveynli ailelerin çocuklarının yaşadığı sorunlar. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 7(47), 1635-1640. <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.960>
- Dinç, B. (2018). Aile sisteminde yaşanan sorunlar. A. Arıkan ve B. Dinç (Ed.), *Aile eğitimi* (s. 160-193) içinde. Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Doğan, T. ve Şahin, R. (2018). Ailede boşanma: Çocuk ve ergenlerin boşanma sonrası yaşama uyumu. Ö. Erdur-Baker ve T. Doğan, (Ed). *Kriz danışmanlığı* (2. baskı, s. 267-304) içinde (2. Baskı). Anı.
- Düzyol Türk, E. ve Çelik, Ö. (2024). Riskli ve risk taşıyan okul öncesi dönem çocukları: akademisyenlerin görüş ve önerileri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 868-887. <https://doi.org/10.51460/baebd.1441553>
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı. (2023). *PISA 2022 Results (Volume II): Learning during - and from - disruption*, PISA, OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a97db61c-en>
- Erbay, A. ve Kolburan, Ş. G. (2018). Riskli ergen davranışlarında anne-baba eğitim düzeyleri ile okul sistemi dışında kalmanın etkileri. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 32(1), 27-44.
- Erol, D., ve Savaş, Ö. (2022). Okulöncesi dönemde risk altındaki çocuklar: okulöncesi öğretmenlerinin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 47(210). 239-258. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2022.10815>
- Feyzioğlu, S., ve Kuşçuoğlu, C. (2011). Tek ebeveynli aileler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 26(26), 97-110. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198025>
- Gülay Ogelman, H., Yüce, G. ve Yüce, A. (2022). Anne baba eğitim düzeylerine göre okul öncesi dönem çocuklarının sosyal-duygusal yeterliliği. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 143-159. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2456760>
- Güleç, G. (2018). Evlilikte ilişki sorunları. G. Aksaray (Ed.), *Aile psikolojisi ve eğitimi* (s. 18-35) içinde. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Hendekci, A., ve Gök Uğur, H. (2021). Ergenlik dönemi öğrencilerinin riskli sağlık davranışları, anne baba ergen ilişkileri ve etkileyen etmenler. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 134-146. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.842248>

- Hoşgörür, V., ve Orhan, A. (2017). Okulda zorbalık ve şiddetin nedenleri ve önlenmesinin yönetimi (Muğla merkez ilçe örneği). *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 859-880. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/395467>
- İşmen Gazioğlu, A. E. (2012). *Hayatın ilk çeyreği: 0-18 yaş gelişimi*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- İymen, E. N. (2020). Anne-babası boşanmış ve boşanmamış ergenlerde sosyal beceri ve kaygı düzeylerinin akademik başarıları ile ilişkisinin değerlendirilmesi, Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Karadeniz, Ö. (2019). Öğretmen desteğinin risk grubundaki öğrencilerin davranışlarına etkisi. *Bilim Armonisi*, 2(1), 59-71. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/764252>
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Köseoğlu, S. A., ve Yıldız, Y. (2018). Tek ebeveynli çocukların yaşam deneyimleri. *HAYEF Journal of Education*, 15(2), 80-98. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/570238>
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2020). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_DanYYma_Hizmetleri_YonetmeliYi_2.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2024a). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları ortak metni*, <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2024b). *Okullarda şiddetin önlenmesi genelgesi (genelge 2024/56)*, <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2234.pdf>
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-161. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115048>
- Öngören, S. (2017). Boşanma ve boşanmanın erken çocukluk dönemi çocuklar üzerindeki etkileri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi* (13), 73-87. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/564327>
- Özçelik Pala, F. N. (2020). 6-10 yaş aralığındaki çocukların sosyal beceri gelişim düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ulakbilge*, 8(46), 365-379. <https://dx.doi.org/10.7816/ulakbilge-08-46-12>
- Pekmezci, P., ve Öztop, H. (2024). Ergenlik döneminde çocuğu olan tek ebeveynli ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(2), 442-454. <https://doi.org/10.20296/tsadergisi.1408561>

- Şentürk, E. (2019). Anne babası boşanma aşamasında olan çocukların algıladıkları anne baba tutumları ile boşanma sürecine uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Şirvanlı, D. (1990). Eşler arası çatışma ve boşanmanın çocuklar üzerindeki davranış ve uyum problemleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 6(1), 19-29.
- Taner Derman, A. (2019). Çocukların empati beceri düzeylerinin ailesel etmenlere göre belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 1365-1382. http://dx.doi.org/10.9761/JASSS_588
- Türkarşlan, N. (2007). Boşanmanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ve bunlarla baş etme yolları. *Aile ve Toplum*, 3(11). 99-108. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198238>
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2022). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-Istatistikleri-2022-49437>
- Yavuzer, H. (2005). *Ana-baba ve çocuk*. Remzi Kitabevi.

EKLER
EK-1 Okul Risk Haritası

OKULU/LİSESİ RİSK HARİTASI

Tarih: _____

Sıra No	Sınıf/Şube	
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	
3	Tek çocuk olan	
4	5 ve üstü kardeşi olan	
	Anne ve babası ayrı yaşayan	
	Anne ve babası boşanmış olan	
	Yalnızca annesi ile yaşayan	
	Yalnızca babası ile yaşayan	
	Annesi hayatta olmayan	
	Babası hayatta olmayan	
	Anne ve babası hayatta olmayan	
	Şehit Çocuğu	
	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	
	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	
	Konuyucu aile gözetiminde olan	
	Sevgi Evlerinde kalan	
	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumun	
	Ailesinde süregelen hastalığı olan	
	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	
	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	
	Ailesinde cezai hükümlü bulunan	
	Ailesi mevsimlik işçi olan	
	Aile içi şiddete maruz kalan	
	Özel Yetenekli tanısı olan	
	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	
	Süregelen hastalığı olan	
	Ruhsal hastalığı olan	
	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	
	Eğitim Tedbir Kararı Olan	
	Maddi Sıkıntı Yaşayan	
	Sürekli Devamı olmayan	
	Bir işte çalışan	
	Akademik Başarı Düşük	
	Riskli aile grubuna dahil olan	
	Diğer	

